

Київський університет імені Бориса Грінченка

Університетський коледж

Сценарій свята української писемності та мови

О СЛОВО РІДНЕ...

*Діалоги: газета для вчителя з
української мови. - №10. - 2010.- с.19-27.*

Укладачі:

*Гаєвська Н.С., викладач-методист,
заступник директора з навчально-
виховної роботи;*

*Дем'яненко С.І., викладач-методист,
заступник директора з навчальної
роботи*

Свято української писемності та мови

Мета:

- ознайомити студентів з історією розвитку української мови;
- викликати бажання вивчати українську мову, милуватися її красою;
- розвивати творчі здібності молоді;
- виховувати почуття гордості й любові до своєї держави, народу, поваги до української мови та рідного народу.

Обладнання:

Святково прибрана зала, стіл прикрашений українським рушником, на столі - каламар, старовинне письмове приладдя, пергамент із давньоруським шрифтом.

На стінах – портрети визначних діячів культури. На плакатах – зображення символів України: Прапора і малого герба, слова Гімну.

На окремих плакатах вислови:

Одна вона у нас така -
Уся співуча і дзвінка,
Уся плакуча і гримуча,
Хоч без лаврового вінка.

(Т. Шевченко)

Найбільше і найдорожче добро в кожного народу — це його мова, ота жива схованка людського духу, його багата скарбниця, в яку народ складає і своє давнє життя, і свої сподіванки, розум, досвід, почування.

(Панас Мирний)

Мова така ж жива істота, як і народ, що її витворив, і коли він кине свою мову, то вже буде смерть задля його душі, смерть задля всього того, чим він відрізнявся від других людей...

(Панас Мирний)

Та в мене є надія, що наша літературна мова, як молоде вино, очиститься з часом од шумовиння і стане прозорою і міцною.

(М. Коцюбинський)

Уклін чолом народу,
Що рідну мову нам зберіг,
Зберіг в таку страшну негоду,
Коли він сам стоять не міг... *(Олександр Олесь)*

На Україні повинно мати силу тільки українське слово.

(В. Винниченко)

Прекрасне слово,
але що в ньому,
як не від серця йде воно? *(В. Мисик)*

А Вкраїни ж мова —
мов те сонце дзвінкотюче,
мов те золото котюче,
вся і давність, і обнова,
— українська мова. *(П. Тичина)*

Любіть Україну у сні й наяву,
Вишневу свою Україну,
Красу її, вічно живу і нову,
І мову її солов'їну. *(В. Сосюра)*

О мово рідна! Їй гаряче
віддав я серце недарма.
Без мови рідної, юначе,
й народу нашого нема. *(В. Сосюра)*

Той, хто зневажливо ставиться до рідної мови, не може й сам викликати поваги до себе.
(Олесь Гончар)

Коли забув ти рідну мову,
Яка б та мова не була -
Ти втратив корінь і основу,
Ти обчухрав себе дотла. *(Д.Білоус).*

Мова — то цілюще народне джерело, і хто не припадає до нього вустами, той сам висихає від спраги.

(В. Сухомлинський)

Людина, яка втратила свою мову - неповноцінна, вона другорядна в порівнянні з носієм рідної мови. В неї зовсім відмінніша рефлексія і користується вона, за визначенням І.Франка, "верхньою" свідомістю. Себто її підсвідомість унаслідок асиміляції загальмована, притуплена.
(П.Мовчан)

Слова — це крила ластівки, вона їх не почуває, але без них не може злетіти.

(Ю. Мушкетик)

Нації вмирають не від інфаркту, спочатку в них відбирають мову.

(Л.Костенко)

Стан державної мови, рівень володіння нею, поширеність у різних сферах життя — усе це показник цивілізованості суспільства.

(О.Пономарів)

Раби — це нація, Котра не має Слова,
Тому й не може захистити себе. *(О. Пахльовська)*

Мово моя материнська,
Квітни в душі й на устах. *(І. Чернецький)*

До словечка, до слов'ятка притулися,
Може, так хоч мови рідної навчишся. *(М. Тимчик)*

Купана-цілована хвилями Дніпровими,
Люблена-голублена сивими дібровами,
З колоска пахущого, з кореня цілющого,
Із усмішки і сльози, сонця, вітру і грози
Наша мова. *(Н. Білоцерківець)*

Моїм народом в тризуб закодовані,
Ви – триєдина сила, духу висі:
Пречиста хато, пісне й рідна мова!
Хто має вас, той вже не загубивсь. *(Л. Степовичка)*

Усі головні європейські мови можна вивчити за шість років, свою ж рідну треба вчити ціле життя.

(Вольтер)

Не умовних звуків тільки вчиться дитина, вивчаючи рідну мову, але п'є духовне життя й силу з рідної груді рідного слова.

Коли зникає народна мова — народу нема більше!.. Відберіть у народу все — і він усе може повернути, але відберіть мову, і він ніколи більше не створить її; нову батьківщину навіть може створити народ, але мови ніколи: вмерла мова в устах народу — вмер і народ.

(К. Ушинський)

Я люблю Україну братньою любов'ю... Люблю за пісенність, величавість і м'який гумор народної мови, що живила і поетичний голос Тараса Шевченка, й іскрометну іронію вічного слова Гоголя. Люблю її класичну літературу, що дала світові безсмертні імена Лесі Українки, Франка, Коцюбинського, Панаса Мирного...

(М. Алексєєв)

Найперша і найголовніша ознака індивідуальності народу — це його мова.

(М. Шумило)

Хай живе таджицький орнамент, казахська опера, естонська графіка, чукотська різьба на моржовій кості. Хай живе велика російська мова, але хай живе і солодкоспівуча, ні з чим незрівнянна українська мова.

(В. Солоухін)

Хто не любить своєї рідної мови, солодких, святих звуків свого дитинства, не заслуговує на ім'я людини.

(Й. Гердер)

Перебіг сценарію

Звучить пісня «Це моя земля» (муз. А.Остапенко, сл. О.Ткача). На тлі пісні виступають ведучі.

1-й ведучий. Щиро вітаємо у цій святковій залі усіх присутніх, яким не байдужа доля України, її культури, історії, мови. Сьогодні 9 листопада - День української писемності та мови!

2-й ведучий. Це - одне з наймолодших державних свят. Це свято запроваджено у 1997 році за ініціативою Всеукраїнського товариства "Просвіта" ім. Т.Шевченка. В листопаді 1997 р. був виданий указ Президента України "Про День української писемності та мови". У ньому сказано про те, що за ініціативою громадських організацій та з урахуванням важливої ролі української мови в консолідації українського суспільства встановлено в Україні День української писемності та мови, який відзначається щорічно 9 листопада в день вшанування пам'яті Преподобного Нестора-Літописця.

1-й ведучий. Це робиться для того, щоб привернути увагу до історії української мови, її походження та писемності, до сучасних її проблем. Для кожного народу дорога йому рідна мова, а нам найдорожча наша співуча, мелодійна українська мова.

1-й читець.

Українська мова

Мово моя українська -
Батьківська, материнська,
Я знаю тебе не вивчену -
Просту, домашню, звичну,
Не з-за морів покликану,
Не з словників насмикану.
Ти у мені із кореня -
Поле мені наговорена,
Дзвоном коси прокована,
В чистій воді смакована,
Болем очей продивлена,
Смутком багать продимлена,
З хлібом у душу всмоктана,
В поті людським намокнута,
З кров'ю моєю змішана.
І аж до скону залишена
В серці моїм. Ти звеш сюди
Добрих людей до бесіди (В.Бичко).

2-й ведучий. Тема нашої розмови - **мова**. Україна – країна трагедій і краси, країна, де найбільше люблять волю і найменше знали її, країна гарячої любові до рідного слова і чорної зради, довгої віковичної боротьби за її самобутність і незалежність.

2-й читець. Декламується вірш “До українців” В. Баранова.

Я запитую в себе, питаю у вас, у людей,
Я питаю в книжок, роззираюсь на кожній сторінці, —
Де той рік, де той місяць, той проклятий тиждень і день,
Коли ми перестали гордитись, що ми — українці.
І що є в нас душа, повна власних чеснот і щедрот,
І що є у нас дума, яка ще од Байди нам в'ється,
І що ми на Вкраїні таки український народ,
А не просто юрба, що у звітах населенням зветься.
І що хміль наш — у піснях, а не в барилах вина,

І що щедрість — у серці, а не в магазинних вітринах,
І що є у нас мова, і що українська вона,
Без якої наш край — територія, а не Вкраїна.
Я до себе кажу і до кожного з вас: — Говори!
Говорімо усі, хоч ми й добре навчилися мовчати!
Запитаймо у себе, відколи, з якої пори,
Почали українці себе у собі забувати.
Запитаймо про те, чи списати усе на буття,
Котре нашу свідомість узяти змогло так на Бога,
Що солодшим од меду нам видався час забуття
Рідних слів, і пісень, і джерел, і стежок від порога.
Українці мої! То вкраїнці ми з вами — чи як?
Чи в моголах і вмерти судилось нам ще від Тараса?
Чи в могили забрати судилось нам наш переляк,
Що згнітив нашу гідність до рівня вторинної раси?
Українці мої! Як гірчать мені власні слова!..
Добре знаю, що й вам вони теж не солодкі гостинці.
Але мушу казати, бо серце, мов свічка, сплива,
Коли бачу, як щиро себе зневажають вкраїнці.
І в мені нині крамоли осколок тупий,
Мене дума одна обсїдає і душить на славу:
Ради кого Шевченкові йти було в Орські степи?
Ради кого ховати свій біль за солдатську халяву?
То хїба ж не впаде, не закотиться наша зоря
І хїба не зотліє на тлю українство між нами,
Коли навіть на згарищі долі й зорі Кобзаря
Ми і досі спокійно себе почуваємо хохлами?
Українці мої! Дай вам, Боже, і щастя, і сил!
Можна жити й хохлом, і не згіркне від того хлібина.
Тільки хто ж колись небо прихилить до ваших могил,
Як не зраджена вами, зневажена вами Вкраїна...

Звучить пісня “Рідна мова” (муз. П. Дворського, сл. Г. Вієру).

1-й ведучий. Кожній живій істоті на землі дарована мова. Одні з них спілкуються мовою звуків, хтось — мовою жестів. Проте людям дане найбільше багатство — народна мова. І у кожного народу вона своя. Згадаймо зворушливі слова Тараса Шевченка:

Ну що б, здавалося, слова...
Слова та голос — більш нічого.
А серце б'ється-ожива,
Як їх почує!.. Знать, од Бога
І голос той, і ті слова
Ідуть між люди!

2-й ведучий. “Бог, чи Абсолют, чи Універсальний закон всесвітнього існування, зазначає І.Юшук, вділив кожному народові його неповторну мову як інструмент не тільки взаємопорозуміння, а й пізнання й осмислення навколишнього світу”. Мова - це не просто спосіб спілкування, а щось більш значуще. Мова - це всі глибинні пласти духовного життя народу, його історична пам'ять, найцінніше надбання віків, мова - це ще й музика, мелодика, барви буття, сучасна художня інтелектуальна і мислительська діяльність народу. У мові закодовує нація всю свою історію, багатовіковий досвід, здобутки культури, духовну самобутність.

3-й читець

Я так люблю, я так люблю тебе,
Моя співуча українська мово!
В тобі шумить Полісся голубе,
І дужі хвилі гомонять Дніпрові.

В тобі живе Карпатська височінь,
Що манить у незвідане майбутнє,
І степова безкрая широчінь,
І Кобзарева дума незабутня!

Ти, рідна мово, чиста, як роса,
Цілюща й невичерпна, як криниця.
Святине наша, гордість і краса,
Ти – розуму народного скарбниця!

Як легко йти з тобою по землі
І підставлять вітрам лице відкрите!
Для мене ти, як і насущний хліб,
Без тебе я не зміг би в світі жити.

1-й ведучий. “Рідна мова дорога людині, як саме життя”, – говорить народна мудрість. Адже мова для кожного народу стає ніби другою природою, що оточує його, живе з ним всюди і завжди. Без неї, як і без сонця, повітря, рослин, людина не може існувати. Як великим нещастям обертається нищення природи, так і боляче б’є по народів зречення рідної мови чи навіть неповага до неї, що є рівноцінним неповазі до батька й матері.

2-й ведучий. Українська мова - мова етносу сивих тисячоліть краю Подніпров'я - Подністров'я. “Англійська та більшість європейських мов походять від прамови, що нею розмовляли десь п'ять тисяч років тому в Південній Росії. Носії тієї мови - скіфи-сколоти - там, у витоках Трипільської культури краю Подніпров'я”, - писав англійський професор Р. Вілсон в “Encyclopedia Britannica”.

1-й ведучий. Українська мова – прадавня і сягає своїм корінням у глибоке минуле. Тож звернемося до історії нашої писемності.

На сцену виходять двоє студентів, одягнуті в мантії, в руках у кожного старовинні книги. На екрані проектується презентація “Походження та основні етапи розвитку слов'янської писемності”.

1-й історик. Кожна епоха приносить свої винаходи і відкриття. Найбільшим винаходом людства було письмо.

Мова і письмо з'явилися не водночас. Поява письма віддалена від появи мови величезним проміжком часу. Звукова мова виникла, можливо, 2 млн. років тому. А письму — не більше 6 тис. років. Людство до сучасного письма йшло поволі й важко.

Писемні знаки дали можливість людям зберегти істинне знання. Поява письма в історії людства не випадкова: писемність виникла з потреби зафіксувати думку, щоб передати її на відстань або прийдешнім поколінням. Адже саме завдяки написаному слову люди збагнули світ і своє місце в ньому. Кожен народ ішов своїм шляхом до створення писемності.

2-й історик. Наше слов'янське письмо пройшло довжелезний шлях, поки дійшло до нас. Поклав початок цьому дуже давній народ – фінікійці, які жили за 30 століть до нас. Саме вони створили консонантне письмо. Греки, запозичивши у фінікійців їхнє консонантне письмо, додали до нього букви на позначення голосних звуків. Для цього вони пристосували й деякі фінікійські знаки. Так виникло **звуко-буквене письмо**. Грецьке класичне письмо з 24 букв (17 букв для позначення приголосних і 7 — голосних) було запроваджене в 403 р. до н. е. Греки стали писати зліва направо, а не навпаки, як це робили фінікійці. На основі західногрецького письма виник латинський алфавіт, на основі східногрецького — слов'янський (кирилиця).

1-й історик. Проблема походження слов'янської писемності, як і мовна ситуація в Київській Русі, хвилювала не одне покоління дослідників. На кожному історичному етапі вчені тлумачили цю проблему по-різному залежно від обсягу фактичного матеріалу, способів інтерпретації, ідеологічних позицій дослідників.

Але однозначно визнано факт її існування ще до Хрещення Русі. Про це маємо декілька свідчень у стародавніх літописах, а також дослідження В.Істріна, М.Коєна, П.Плюща, П.Черних та інші.

Широкою популярністю користується переказання, що писемність для слов'ян створили “солунські брати” Кирило і Мефодій.

2-й історик. Проте, як показує практика, миттєва поява чого-небудь є практично неможливою, і, за свідченнями сучасних науковців, зокрема, М.Брайчевського, слов'янська писемність виникла задовго до IX ст. і пройшла довгий та складний шлях розвитку.

1-й історик. У трактаті “Про письмена” Чорноризця Храбра описано три ступені виникнення слов'янської писемності: спочатку слов'яни не мали письма, а вживали “черти і різи” (на думку дослідників, примітивні рунічні знаки). Пізніше почали вживати грецьку і латинську азбуку “без устроєнія”, тобто не пристосовувавши до власної фонетики. Вчені вважають, що Євангеліє, написане по-слов'янськи, яке, за свідченням Храбра, бачив у Херсонесі Кирило, було саме таким. А пізніше Кирило створив азбуку саме спираючись на віковий процес виникнення руського алфавіту. Тобто не створив його, а підсумував результат праці попередників.

2-й історик. Отже, після прийняття християнства (988 рік) на території Київської Русі були відомі два типи письма – кирилиця (від імені Костянтина Філософа, в чернецтві Кирила) і глаголиця (від давньослов'янського “глагол”, що означає “слово”). Літери кирилиці квадратні, строгої форми, а глаголиця рябіє кружальцями, петельками, закрутинами. Кириличний алфавіт складався із 43 літер, кожна з яких називалася цілим словом.

1-й історик. Справа першовчителів Кирила і Мефодія має виняткове значення для розвитку і розквіту слов'янської культури, яка зробила величезний внесок у справу збагачення європейської та загальнолюдської цивілізації. Вони жили і творили у IX ст., в той час, коли середньовічна церковна догматика обмежувала релігійні писання і літературу рамками латинської та грецької. У своїх суперечках з прихильниками догми Кирило і Мефодій уперше у середньовічній Європі поширюють і відстоюють демократичний принцип на право кожного народу писати, читати і творити рідною мовою.

2-й історик. А зараз ми згадаємо історію літописання, яке почалося на Київській Русі майже одночасно з приходом християнства на наші землі.

1-й історик. Старі літописи не дійшли до нас в оригіналах, а збереглися в копіях або переробках. У 1113 році з'явилася славнозвісна праця Нестора “Повість временних літ”.

Він прийшов до Києво-Печерської лаври сімнадцятилітнім юнаком і назавжди залишився тут, щоб стати не тільки монахом-чорноризцем, а й батьком історії Київської Русі. Ще застав він тут славетного Феодосія Печерського, йому пощастило на розмову з Великим старцем, і потім він залишив для нащадків образ цього мудрого і чистого чоловіка, який дбав про благо рідної землі і хотів щастя для кожної людини.

2-й історик. Нестора часто називають літописцем. Це так, він справді вів літопис, але правильніше його називати письменником та істориком. Не просто першим професійним істориком Русі, а батьком усієї нашої історії.

Віхами історичного розвитку культури освіти книжкової справи в Україні безумовно є видатні пам'ятки українського народу, такі як “Реймське” Євангеліє, вивезене до Франції дочкою київського князя Ярослава Мудрого Анною, “Остромирове Євангеліє”, що вважається найдавнішою і точно датованою пам'яткою рукописного мистецтва, “Київський Псалтир”.

1-й історик. Зазначимо, що перші бібліотеки з'явилися на Русі в XI ст. Були це зібрання грецьких рукописів, а також слов'янських перекладів богословської літератури та ін. Найбільші книгозбірні мали Києво-Печерський монастир і Софійський собор у Києві, при якому за часів Ярослава Мудрого працювало чимало переписувачів. Мали свої бібліотеки й освічені бояри та удільні князі.

Взагалі, Київська Русь була державою з розвиненою писемністю. Про це свідчить цікавий історичний факт. Коли дочка Ярослава Мудрого виходила заміж за французького короля Генріка I (1048 рік), потрібно було у документі про одруження поставити свій підпис. Анна гарними кириличними літерами написала “Анна регіна”, що означало “Анна королева”, а Генріх I поставив хрестик, бо був неписьменним.

2-й історик. Маємо ряд історичних фактів, що свідчать про престижність давньоруської книжної мови.

1-й історик. У великому Литовському князівстві вона була державною мовою, що юридично було узаконено “Литовським статутом”.

Коли ж завітати у Києві до Державного історичного архіву, то можна переконатись у тому, що в XV – XVII ст. судове й державне листування велося руською мовою (за доби Середньовіччя нею користувалися і в Румунії. Як актова мова використовувалася в Молдавському князівстві.). Навіть повелитель Великого Литовського князівства Август II добре розмовляв і писав цією мовою. Нею він писав листи до матері – італійської королеви Бони. А бахчисарайські хани листувалися нею з турецькими султанами.

2-й історик. Польські історики свідчать, що “усі Ягайловичі, аж до Сігісмунда Августа, в Литві писали привілеї по-руському, а говорили по-руському часом краще, ніж по-польськи”. У бібліотеках багатьох польських королів книжок по-руськи писаних було більше, ніж польських.

1-й ведучий. Не змогли зашкодити розвитку мови чвари й усобиці, феодальна роздробленість Київської Русі і навіть багатовікове монголо-татарське іго. Протягом кількох століть жорстоко знищувалася культура українського народу, перенісши страшні лихоліття, тортури, переживши утиски Польщі, Москви. Особливої наруги зазнала наша мова за часів перебування під опікою Великоруської Московської держави, оскільки саме мова була, є і буде коренем роду українського. Її забороняли, ігнорували, принижували, охрестивши «холопською».

2-й ведучий. Не раз українську мову проголошувано вмерлою. Але вона вижила тому, що була не тільки формою, а й Буттям нації: виражала сутність, формувала її історичну генезу, світовідчуття й світорозуміння, культуру, ідеали, філософію, волю, зрештою – тип Людини.

1-й ведучий. А випробувань випало на долю української мови над всяку міру. У світовій історії мало знайдеться мов, які зазнали такого масштабного, спланованого на державному рівні нищівного удару по українській культурі, зокрема і мові. Вдалося відшукати низку документів, що у хронологічній послідовності засвідчують нищення української мови поляками, московітами, більшовиками-комуністами. Взагалі, О.Забужко нарахувала 173 урядові постанови за неповні 200 років, а були ж ще й підзаконні, таємні регіональні укази, директиви, розпорядження й под., зміст і впровадження яких особливо жахливо виконувався на місцях протягом XX століття.

2-й ведучий. Згадаємо лише окремі факти з кількох останніх сторіч, які суттєво впливали як на українську освіту, так і на розвиток науки в різних її галузях.

На сцену виходить дівчина в українському національному вбранні, в руках у неї вінок. По черзі виходять на сцену юнаки і зачитують одну із дат у скорботному календарі української мови, після чого підходять до дівчини і у вінок вплітають чорну стрічку, а потім ідуть у глибину сцени.

- 1669 р. - після Люблінської унії - гоніння на українські книги, що надруковані на польській території.
- 1709 р. - імператор Петро I (Криковий) примусив скоротити число студентів Києво-Могилянської академії з 2000 до 161, а кращих науково-просвітницьких особистостей спонукав перебратись з Києва до Москви. Серед них були Інокентій Гізель, Дмитро Ростовський (Туптало), Стефан Яворський, Феофан Прокопович, Симеон Полоцький та багато інших. Вони мали відігравати головну роль у розвитку культури та науки тогочасної Московії. Зокрема, І.Огієнко писав: “Українці принесли з собою всю свою велику культуру, її вплив одбився у Москві на всьому житті: будівлі, малюванні, одязі, співах, музиці, звичаях, на праві, літературі і навіть на самій московській мові. Все життя складалося тоді так, що ставало неможливим прожити без українця. Всяких ремісників доставали з України”.
- 1720 р. - російський цар Петро I заборонив друкувати книги українською мовою.
- 1748 р. - наказ Синоду Київському митрополитові Самуїлові Милославському запровадити в Києво-Могилянській академії та в усіх школах України викладання російською мовою, в результаті чого на Лівобережжі зникло 866 українських шкіл.
- 1763 р. - новий імператорський указ тепер уже Катерини II - про заборону викладати українською мовою в Києво-Могилянській академії.
- 1769 р. - видано розпорядження Російської церкви про вилучення у населення України українських букварів та текстів церковних книг.
- 1775 р. - зруйновано Запорозьку Січ і закрито українські школи при полкових козацьких

канцеляріях.

- 1862 р. закрито українські недільні школи, які безкоштовно організували видатні діячі української культури.
- 1863 р. - циркуляр міністра внутрішніх справ Російської імперії П.Валуєва про заборону видання підручників, літератури та книг релігійного змісту українською мовою, якої „не было, нет и быть не может”.
- 1876 р. - видано указ російського царя Олександра II про заборону друкування нот українських пісень.- 1881 р. – заборона виголошення церковних проповідей українською мовою.
- 1883 р. - заборона Київським генерал-губернатором Дрентельном театральних вистав українською мовою на підпорядкованих йому територіях (Київщина, Полтавщина, Чернігівщина, Волинь і Поділля).
- 1888 р. – указ Олександра III про заборону вживання української мови в офіційних установах і хрещення дітей українськими іменами.
- 1895 р. – заборона друкування українських книжок для дітей.
- 1908 р. - вся культурна і освітня діяльність в Україні визнана царським урядом Росії шкідливою, "могущей вызвать последствия, угрожающе спокойствию й безопасности Российской империи”.
- 1914 р. - російський цар Микола II ліквідує українську пресу – газети і журнали.
- Протягом 1930 - 1937 рр. ліквідовано усі без винятку українські школи, середні спеціальні та вищі навчальні заклади та факультети, закрито газети та видавництва поза межами Української РСР, а саме: на Кубані, в Сибіру, на Далекому Сході та інших землях, заселених переважно українцями.
- 1933 р. - телеграма Сталіна про припинення українізації. Щодо більшості українських письменників розпочалися репресії. З українського правопису вилучено літеру „І”.
- 1938 р. - сталінський уряд видає постанову про обов'язкове вивчення російської мови, чим відтинає коріння мові українській.
- 1933 - 1941 роки - тотальне знищення та арешт до 80% української інтелігенції радянською владою: науковців, інженерів, літераторів, митців, учителів, лікарів...
- 1946 р. - Постанова ЦК ВКП(б) про „український буржуазний націоналізм”, внаслідок якої кілька тисяч представників української інтелігенції було заслано до концтаборів.
- 1970 р. - Наказ Міністерства освіти СРСР про написання і захист усіх дисертацій лише російською мовою і затвердження усіх дисертацій тільки у Москві.
- 1983 р. - видано постанову про так зване посилене вивчення російської мови у школах, що призвело до нехтування рідної мови навіть багатьма українцями.
- 1989 р. - видано постанову, яка закріплювала в Україні російську мову як офіційну загальнодержавну, цим українську мову було відсунуто на третій план, що позначається ще й сьогодні.

Звучить пісня “Україночка” (сл. А. Демиденка, муз. Г.Татарченка). Під час виконання пісні з вінка поступово знімаються чорні стрічки.

Україночка

Не одні хани у полон мене брали,
Били-вбивали, на чужину гнали. /2р.
А я не скорилася, із слюзи віродилася,
Українкою я народилася!

Кажуть хлопці: - Я сама, наче квіточка,
Що пливуть мої слова, як та річечка,
Що душа моя співає, мов сопілочка,
А я просто українка, Україночка. / 2р.

1-й ведучий. Перетерпіла вона, мова наша рідна, і дикунський циркуляр царського міністра Валуєва, і найганебніший Емський указ, і розпорядження комуністичної партії, згідно з яким українські батьки звільняли своїх дітей від вивчення української мови. Едуард Драч (наш

сучасник) емоційно передав ці думки у своєму сатиричному творі «Новітній яничарський марш, або Політична заява в райвно Грицька Івановича Придурченка, хохла за національністю»:

5-й читець. Здраствуй, дорогоє наше районо!
Я пишу заяву і смотрю в окно:
Це ж моеї дитині скоро сьомий год,
Ето ж в школу нині вже оно пайдьот.

Но вмешалась сила сатанинська,
Бо ближайша школа — українська!
Що ето такое, спрашиваю вас,
Нікуди дитину вести в первый клас!

Пнулися я і жінка з яслей-садіков,
Щоб була ж дитина, як в начальніков.
Бо какой начальник, рило свинське,
Скажуть вам хоть слово українське?

В українську школу я б дітей не вів,
Їх учебник школьний весь би посадив.
Та хотя б Шевченка прочитайте зміст —
Ето же отпетий націоналіст!!!

Як сприймьот дитина все натурою —
Піде неодмінно за Петлюрою!
(Сам я українську закончив давно,
Так казали: «Грицька — будущий Махно»).

Хто там ще за мову, що за голоса?
А по мне, би́ла би в доме ковбаса.
І щоб хата скраю, і щоб самогон —
Ой лунала б песня — ото всех сторон!

Ми пойдём все хором в самую светлу жизнь!
А заклеим позором націоналізм!
І спайом, как Сталін научил нас петь:
Гаркнем — “Україну з України геть! Геть! Геть!”

2-й ведучий. Той, хто зневажливо ставиться до рідної мови, не може й сам викликати поваги до себе. Один мудрець сказав: “Людина, байдужа до рідної мови, схожа на дикуна. Тому що її байдужість до мови пояснюється повною байдужістю до минулого, сучасного, майбутнього свого народу”.

6-й читець

Серед темної ночі
Серед ночі Київ
Криється туманом.
Розмовляє вітер
З бронзовим Богданом.
— Облітав я, — каже, —
Вулиці всі чисто.
Як змінився Київ,
Це прадавнє місто!
Де вітри гуляли,
Там нові квартали...
А Богдан зітхає:

- Що там ті квартали...
Нині і кияни
Зовсім інші стали.
Я сто літ на площі
Днюю і ночую,
Але дуже рідко
Рідну мову чую. (П.Глазовий)

1-й ведучий. Воістину правдивими є слова Й.Гердера: “Хто не любить своєї рідної мови, солодких, святих звуків свого дитинства, не заслуговує на ім’я людини”.

7-й читець

Я не хочу

Як уже набридло,
Чути знову й знову,
Порожні балачки, пафосні розмови:
Мова калинова, пісня солов’їна,
Ще трохи побалакаємо,
І зникне Україна!
Згубили культуру, забули історію,
Почуваємося зайвими
На всій території.
Віримо чужим,
Своїм не довіряємо,
Розводимо руками,
Маємо що маємо...
Сьогодні вертаємося,
Щоб завтра продати,
Кума та на кума,
Брата та на брата.
Національна ідея,
Як засіб спекуляції.
Здобули державу –
Втратили націю!
Коли ж у народу,
Вже немає відваги,
Немає власної гордості,
Немає самоповаги.
Коли кожен за себе,
У своїй хаті скраю,
У такого народу –
І героїв немає.

Подивіться на нього,
Він сьогодні в ударі.
Правда без вишиванки та без шароварів.
Він один серед тих,
Хто готовий до бою.
Серед тих, хто готовий
Стати до бою.
Він пройшов крізь вогонь,
Переплив через води,
Все заради Вітчизни,
Заради народу.
Із мільйонами інших
Він пішов воювати.
Усі полягли,

А він лишився стояти.
Та одразу ж полине
Пафосна лава,
Понавішують медалі,
Кричатимуть : - Слава!
Він житиме довго,
Він житиме дорого,
Але стане нашим
Внутрішнім ворогом.
А де ж ті, яких
Було закатовано,
Спалено, порубано, побито, репресовано?
Де ті, що життя віддали
Своє? Де вони є, де вони є?

А насправді так просто
Змінити життя...
Просто вийти на вулицю,
Просто прибрати сміття.
Полюбити свою землю,
Свою рідну природу,
Відчути себе часткою
Єдиного народу.
Бо ми не безрідні.
Бо ми українці!
Тож досить плювати
В дідівські криниці.
Досить боятися
Вірити в краще.
Своє на чуже –
Не міняти нізащо!
Спільнота розумних,
Міцних, незалежних.
Без правобережних,
Без лівобережних!
І не зрадливих.
В усьому єдиних,
В усьому щасливих!
Лиш уявіть, якою стане країна,
В якій кожна людина живе як людина.
В якій все що хороше –
Значить і наше!
Але поки, на жаль,
Все зовсім інакше... *(Олександр Положинський)*

1-й ведучий. З мовою тісно пов'язані проблеми людського буття, зокрема історії, минулого, сучасного і майбутнього українського народу, поняття Батьківщини як суверенної Української держави і як рідного, батьківського краю.

2-й ведучий. Занепад рідної мови є наслідком духовного зубожіння народу. Звичайно, такий великий народ як ми, українці, не може допустити цього, якщо вважає себе повноцінною нацією. Саме ставлення до рідної мови є свідченням національної свідомості і рівня культури народу, його цивілізованості.

1-й ведучий. Воістину справедливі слова О. Гончара: “Той, хто зневажливо ставиться до рідної мови, не може й сам викликати поваги до себе”.

2-й ведучий. Щоправда, духовні покручі цього не усвідомлюють. Їм чужі досвід і слава

великих прадідів. Тому, прагнучи розбудити їхню приспану совість та честь, Т.Шевченко писав у посланні "І мертвим, і живим, і ненарожденним....":

Правнуки погані!
.... І в слов'янофіли
Так і претесь.. І всі мови
Слов'янського люду –
Всі знаєте. А свої
Дасьбі...Колись будем
І по-своєму глаголить,
Як німець покаже
Та до того й історію
Нашу нам розкаже....

1-й ведучий. Тарас Шевченко був переконаний, що поки жива мова в устах народу, доти живий і народ, що нема насильства більш нестерпного, як те, яке прагне відняти у народу спадщину, створену численними поколіннями його предків.

2-й ведучий. Тож не випадково великий Кобзар на сторожі людської гідності, честі поставив слово..., повчаючи:

Не дуріте самі себе,
Учітесь, читайте,
І чужому навчайтесь,
І свого не цурайтесь.
Бо хто матір забуває,
Того Бог карає,
Того діти цураються,
В хату не пускають.

Звучить пісня "Як же нам жити на рідній землі" (сл. Ф.Тишка, муз. Г.Татарченка).

Як же нам жити на рідній землі

Як же нам жити на рідній землі,
Щоб зникли навіки невігласи злі,
Щоб наша квітуча і щедра земля
Справді для людства раєм була.

Приспів:

За синєє небо,
За жовте колосся
Боротися треба,
Щоб краще жилося.
За синєє небо,
За жовте колосся
Боротися треба,
Щоб щастя було.

Та як же нам жити на рідній землі,
Щоб люди довіку щасливі були,
Щоб мова народу в повазі була.
Від роду до роду між нами жила.

Приспів.

1-й ведучий. М.Шашкевич і Т.Шевченко, Панас Мирний і І.С.Нечуй-Левицький, П.Житецький і О.Потебня, П.Куліш і Б.Грінченко, І.Карпенко-Карий і М.Старицький, Леся Українка і І.Франко, Олександр Олесь і Микола Вороний, В.Винниченко і М.Грушевський, В.Сосюра, М.Рильський, Є.Маланюк, І.Багряний, В.Симоненко, В.Стус, Алла Горська і В.Чорновіл, Б.Олійник і Л.Костенко та багато інших синів і дочок України розбудили сумління як інтелігенції, так і простого люду, зразком самовідданої боротьби скріпили і наснажили серце

нації почуттям гідності та необхідності здобути волю.

2-й ведучий. З 1991 року у нас є свої держава, воля, своя мова. І хоч як не глумились із нашої мови, принижували, забороняли і не хотіли слухати і чути її мелодику звучання, а вона всупереч всьому відроджується.

1-й ведучий. Сучасна українська літературна мова пов'язується з конкретною датою – виданням у 1798 році “Енеїди” І.П. Котляревського. Знаменита поема стала першим друкованим твором, написаним живою народною мовою.

2-й ведучий. А 1840 рік, коли вперше було видано “Кобзар” Т.Г.Шевченка, – можна вважати доленосною датою: з того часу українська літературна мова стала на важкий, але плідний шлях розвитку і нормативної стабілізації.

1-й ведучий. Запитують іноді: чи здатна малоруська мова досягти вищого літературного розвитку?.. Та хіба слід мати тут який-небудь сумнів?

Коли у поляків з'явився Міцкевич, їм уже не потрібні стали поблажливі відгуки якихось французьких чи німецьких критиків: не визнавати польську літературу означало тоді б тільки виявити власну дикість. Маючи тепер такого поета, як Шевченко, малоруська література також не потребує нічиєї ласки. Та й крім Шевченка пишуть тепер малоруською мовою люди, які були б не останніми письменниками в літературі навіть багатшій, ніж великоруська. (*М. Чернишевський*)

2-й ведучий.... Українська мова в багатстві, витонченості й гнучкості форм не поступається ані жодній із сучасних літературних мов слов'янства і не бідна на поняття, аби нею заважко було перекладати глибину філософських думок і змальовувати високохудожні образи. Це не мова простолюду тільки, як твердять московські невігласи, а мова цілої нації, політичне майбутнє якої іще попереду, але чие місце на право самостійного розвитку в ряду цивілізованих народів уже завойоване й не може бути зайняте ніким іншим. (*М. Драгоманов*)

8-й читець. О слово рідне! Пращура молитва,
Громи Перуна, Велеса поля,
Софія Київська – творіння Ярослава –
Слов'яномовна праведна земля.

В мені, в тобі Бояна віщим співом
Воно живе, здолавши тьму віків,
Воно Мстиславича Романа голос
І ратний клич Данилових полків.

О слово рідне! України слава!
Богдана мудрість і Тараса заповіт.
І гул стоїть, і сьогодення гомін
В тобі злились, як духу моноліт.

О слово рідне! Мудре і прадавнє,
Ти виросло з могутньої землі!
Тебе Валуєви жорстоко розпинали,
А ти возносилося і не корилась – ні!

О слово рідне! Подарунок мами!
І пісня ніжна, і розрада нам!
Я всім на світі поділюся з вами,
Та слова рідного нікому не віддам.

1-й ведучий. Можна довго дискутувати про те, чому і ким утискувалася українська мова, на яких етапах історичного розвитку України вона занепадала. Проте варто прислухатися до слів старогрецького філософа Конфуція: “Замість того, щоб нарікати на темряву, засвіти свою свічку”.

9-й читець. (Із глибини сцени виходить ведуча із запаленою свічкою і читає "Молитву" (Ольги Яворської))

Молитва

Гріховний світ вирує неспроста,
Підступний Демон, що керує нами,
Та піднімається нетлінно над віками
Велична постать вічного Христа.
О, Господи! Знайди нас всіх, знайди,
Бо ми блукаєм хащами ще й нині,
Прости гріхи й провини безневинні,
І до спасіння всіх нас поведи!
О, Господи! Зціли нас всіх, зціли,
Всели в серце неопалиму мрію,
Щоб ми, пізнавши віру і надію,
Жорстокий світ добром перемогли.
Моя прекрасна українська мово,
Найкраща пісня в стоголосі трав,
Кохане слово, наше рідне слово,
Яке колись Шевченко покохав.
Ти все знесла: насмішки і зневаги,
Бездушну гру ворожих лже-людей,
Та сповнена любові і відваги
З-за ґрат летіла птахом до людей.
Ти – наш вогонь на темнім полі битви,
Невинна кров, пролита в боротьбі.
Тебе вкладаєм тихо до молитви
І за спасіння дякуєм тобі.

2-й ведучий. Що як не рідна мова сприяє якнайповнішому виявленню творчих можливостей людини. Пригадаймо, що Тарас Шевченко, який більшу частину свого життя провів у російськомовному середовищі, досяг найвищої майстерності в творах, писаних саме українською мовою.

1-й ведучий. О.Пушкін, який у дитинстві французьку мову знав краще, ніж російську, став великим поетом саме тому, що писав російською мовою, а не французькою.

2-й ведучий. В.Сосюра, і не тільки він в Україні, починав писати вірші російською мовою, але видатним поетом став тільки тоді, коли перейшов на мову рідного народу.

1-й ведучий. В Україні 72,7 відсотка становлять українці - корінні її мешканці. Тому природно, що Закон “Про мови” 1989 року проголосив українську мову державною, а Конституція України 1996 року юридично закріпила цей статус. Тож нині українська мова функціонує в нашій державі як національна мова українського народу.

2-й ведучий. В землі віки лежала мова
І врешті вибилась на світ.
О мово, ночі колискова!
Прийми мій радісний привіт.
Навік пройшла пора безславна...
Цвіти і сядь, моя державна! *(Олександр Олесь)*

1-й ведучий. З розвитком і утвердженням незалежності України зростає міжнародний авторитет української мови як державної. Нині українською мовою в Україні й поза нею розмовляє близько 45 мільйонів осіб і посідає десь 15-20-е місце у світі. Зокрема, поза межами нашої держави українська мова в усній формі поширена в Росії, Молдові, Білорусі, Казахстані. Окрім того, українською мовою послуговуються українці в Польщі, Чехії, Словаччині, Румунії, Сербії, Хорватії, Угорщині, США, Канаді, країнах Латинської Америки, Австралії. Українську мову вивчають у багатьох університетах світу.

2-й ведучий. Адже українська мова – одна із найстаріших і найбагатших мов світу. У сучасному “Словнику української мови” в 11 томах зареєстровано понад 134 тисячі слів (в аналогічному “Словаре руського языка” – близько 125 тисяч). Фактично ж, переконаний сучасний мовознавець І.Ющук, за приблизними підрахунками її словниковий склад налічує не

менше півмільйона лексем.

1-й ведучий. Доречно зазначити, що зазначений словник містить понад 12 тисяч фразеологізмів. Враховуючи етнографічні варіанти, цю цифру можна збільшити принаймні у п'ять разів.

2-й ведучий. Українська мова має всі шанси стати однією із світових мов. Проте, престижність мови залежить не від неї самої, а від її носіїв. Потрібна зі сторони кожного з нас лише наша воля і наполеглива праця.

1-й ведучий. На жаль, не всі українці усвідомлюють це. Тому українська мова в нашій державі стане престижною лише тоді, коли ми не будемо її соромитися, коли оволодіємо усім її багатством, навчимося гарно, виразно, правильно говорити по-українськи і будемо пишатися тим, що ми, українці, маємо свою мову.

2-й ведучий. А неукраїнці будуть відчувати задоволення від того, що володіють цією мовою, будуть шанувати її і тих, хто її створив. Адже багатство лексики нашої української мови, невичерпний її словниковий запас вже не одне століття викликає захоплення у представників інших народів.

10-й читець

Є в ній все

Ой, яка чудова українська мова!
Де береться все це,
Звідкіля і як?
Є в ній ліс-лісок-лісочок,
Пуща, гай, діброва,
Бір, перелісок, чорноліс,
Є іще й байрак.
І така ж розкішна і гнучка, як мрія,
Можна: звідкіля і звідки,
Можна - і звідкіль.
Є у ній хурделиця, віхола, завія,
Завірюха, хуртовина, хуга, заметіль...
Та не втому справа, що така багата.
Помагало слово нам у боротьбі,
Кликало на битву проти супостата,
Та звучало сміхом на полях плаката...
І за все це, мово, дякуєм тобі. *(О.Підсуха)*

1-й ведучий. Зародившись десь на світанні суспільного слов'янського життя, наша мова дійшла до нас свіжою, мужньою, незаплямованою, справді щирим слов'янською мовою.

Українською мовою однаково чудово звучать Біблія і Гомерова "Одіссея", "Декамерон" Дж.Боккаччо й "Дон-Кіхот" М.Сервантеса, "Євгеній Онегін" О.Пушкіна і "Пан Тадеуш" А.Міцкевича, Шекспір і Джек Лондон, поезія Р.М.Рільке і проза М.Пруста. Нею складено понад 200 тисяч народних пісень, численна кількість авторських, які залюбки співають наші сучасники.

Звучить пісня "Смерекова хата" (сл. П. Дворського, муз. М.Бакая).

Смерекова хата

Наснились мальви, рута-м'ята
І скрип криничний журавля,
І смерекова отча хата,
Котру давно покинув я.
Наснився сад в веснянім цвіті,
Струнка смерічка край воріт
І найрідніша в цілм світі
Матуся сива на дворі.

Приспів:

Смерекова хата - батьківській поріг.

Смеркова хата - на крутій горі.
Як прийду до неї - коліном припаду,
Грудочку землі святої до уст прикладу.

Вона, як пісня, серцю мила,
Старенька хата край села,
Війна її вогнем палила,
Але спалити не змогла.
Кришились грізні блискавиці
І грози надали не раз.
Вона стоїть, немов із криці,
І день у день чекає нас.

Приспів.

Спішу до неї, мов лелека,
Простори кинувши до ніг.
Несу любов свою здалека,
Яку назавжди я зберіг.
Дитячих літ моїх колиска,
Моя порадниця свята,
Вона, як доля, рідна й близька,
Миліш її ніде нема.

Приспів.

11-й й читець

Наша мова

Мова наша, мова —
Мова кольорова,
В ній гроза травнева
Й тиша вечорова.
Мова, наша мова —
Літ минулих повість,
Вічно юна мудрість,
Сива наша совість.
Мова, наша мова,
Мрійнику — жар-птиця,
Грішнику — спокута,
Спраглому — криниця,
А для мене, мово,
Ти, мов синє море,
У якому тоне
І печаль, і горе.

Мова, наша мова —
Пісня стоголоса,
Нею мріють весни,
Нею плаче осінь.
Нею марять зими,
Нею кличе літо.
В ній криваві рими
Й сльози «Заповіту».

Я без тебе, мово,
Без зерна полова,
Соняшник без сонця,
Без птахів діброва.
Як вогонь у серці,

Я несу в майбутнє
Невгасиму мову,
Слово незабутнє. (Ю. Рибчинський).

1-й ведучий. Недаремно кажуть: “Заговори, щоб я тебе побачив”. Мова – не лише показник культури людини, а й вимір її духовності. Та, на жаль, культура мовлення наших сучасників не завжди висока, а ставлення часом до неї цинічно зневажливе.

12-й читець

Заноза

Сказав якось Федір Галка
Занозі Панькові:
Ти чому не розмовляєш
На українській мові?
Зачим вона міне нада? —
Прошипів Заноза. —
Што я — дядько тібе, что лі,
З какогось колхоза? (П. Глазовий)

2-й ведучий. Павло Глазовий не міг бути байдужими до того, що в Україні зневажають рідну мову, приписують їй місце другого сорту. Його серце було зігріте любов’ю до рідного краю, рідної культури, то ж не мовчав — палким, часом дошкульним словом намагався розбудити українство, яке вже й не знало до ладу, хто ж воно є насправді.

13-й читець

Артист

Простий батько сина
Вивчив на артиста.
Мова в того сина
Ідеально чиста.
Як зі сцени скаже
Українське слово,
То аж дух займає —
Просто пречудове!
А в сім’ї артиста
Діти й домочадці
Чешуть по-російськи,
Неначе ленінградці.
Тож невчений батько
Й запитав у сина:
— Поясни, будь ласка,
В чому тут причина?
У театрі в тебе
Українська мова,
А у хаті в тебе —
Нашого ні слова.
Син великодушно
Посміхнувся до тата:
— Ех, освіта в тебе,
Батьку, низькувата.
А тому, хто вчений,
Істина відома,
Що одне на службі,
Зовсім інше — дома.
Дома в мене мова —
Засіб спілкування,
А на службі мова —
Засіб існування.
Як же рідну мову

Я забуду, тату,
Як за неї маю
Непогану плату?

1-й ведучий.

Ти зрікся мови рідної. Тобі
Твоя земля родити перестане,
Зелена гілка в лузі на вербі
Від доторку твого зів'яне!

2-й ведучий.

Ти зрікся мови рідної. Ганьба
Тебе зустріне на шляху вузькому...
Впаде на тебе, наче сніг, журба —
Її не понесеш нікому! (Д. Павличко)

1-й ведучий. Сподіваємося, що серед вас немає байдужих до долі рідної мови. Кожний з вас прагне за час навчання в коледжі удосконалити свої знання, щоб володіти українською мовою лише на високому рівні. Тож для знавців української мови і для тих, хто лише починає осягати її глибини, оголошується наша вікторина.

ЗАВДАННЯ ВІКТОРИНИ

З історії книжкової справи

Завдання № 1: Коли і де почалося виробництво в Україні власного паперу?

Відповідь: XII-XIII ст. в Галичині.

Завдання № 2: Що таке скрипторій?

Відповідь: Майстерня, де за часів Київської Русі перекладали й переписували книги.

Завдання № 3: Яка кількість книг перебувала в ужитку в Київській Русі XI століття?

Відповідь: Близько 200 000.

Давні письмена

Завдання № 1: Ви вже знаєте, що основу сучасного українського алфавіту є кирилиця. А які ще алфавіти створені на кириличній основі?

Відповідь: На кириличній основі створено алфавіти російської, білоруської, болгарської, македонської, сербської мов, а також мов багатьох народів колишнього СРСР і монгольська абетка.

Завдання № 2: До якого літопису ввійшли “Повість минулих літ” і “Повчання Мономаха”?

Відповідь: До Лаврентіївського.

Таємниця лексикології

Завдання : Ви, мабуть, знаєте, що для називання одного явища можуть братися різні його ознаки. Так от, німці його *пересаджують*, англійці *передають*, поляки *тлумачать*, болгари, серби і росіяни *переводять*. А що роблять у таких випадках українці?

Відповідь: Перекладають.

У лабіринтах граматики

Завдання : У граматиці Мелетія Смотрицького, що побачила світ у 1619 році, цей розділовий знак називається “удивная”. Як цей знак ми називаємо зараз?

Відповідь: Знак питання.

Конкурс поліглотів

Завдання №1: По-грецьки це *добра, радісна звістка*, яка звеселяє серця християн.

Відповідь: Євангеліє

Завдання №2: Ця латинська *дуга* вигинається спиною мосту.

Відповідь: Арка.

Завдання №3: Цей п'яний англійський *півнячий хвіст* звеселить будь-кого.

Відповідь: Коктейль.

Завдання №4: Цей німецький *мішок за спиною* вкрай потрібен туристу.

Відповідь: Рюкзак.

Завдання №5: Цим солодким *поцілунком* французькі кондитери із задоволенням пригощали і дорослих, і дітей.

Відповідь: Тістечка *безе*.

Завдання №6: На цьому турецькому *городі* досягають дині й кавуни.

Відповідь: Баштан.

У світі крилатих висловів

Завдання : Назвіть якомога більше крилатих висловів біблійного походження.

Відповідь: Земний рай, Адам і Єва, блудний син, брат піднявся на брата, вавилонське стовпотворіння, вигнання з раю, проспати царство небесне, пройти через пекло, пекельні муки, як з хреста знятий, шлях на Голгофу, іти на Голгофу, віддати Богові душу, дзвонити в усі дзвони, на ладан дихати, одним миром мазані, випити гірку чашу, глас волаючого в пустелі, дерево пізнання добра і зла, до сьомого коліна, долина печалі, земля обітована, змій-спокусник, книга за сімома печатями, каїнова печать, нести свій хрест, Ноїв ковчег, розіпни його, сад Гетсиманський, сім смертних гріхів, тайна вечеря, терновий вінок, умивати руки, у поті чола, манна небесна та ін.

З історії слова

Завдання : Хто придумав слово *робот*?

Відповідь: Автором цього слова є Йозеф Чапек, брат письменника-фантаста Карела Чапека, котрий уперше слово робот використав у п'єсі "РУР".

Вкажіть зайве слово

Завдання : У поданих синонімічних рядах, врахувавши відтінки значень, знайдіть зайве слово.

1. Дорога-шлях-тракт-траса-автострада-путівець-стежка-путь.
2. Хотіти-бажати-жадати-прагнути-вимагати.
3. Добре-славно-гарно-хороше-дуже-файно.

Відповідь: 1. Стежка. 2. Вимагати. 3. Дуже.

У світі фразеології

Завдання : Прослухавши фразеологізми, вкажіть, з яким значенням в них вживається слово *язик*?

Гострий на язик.
Різкий на язик.
Має добрий язик.
Проворний на язик.
З чужого язика.

Відповідь: Слово, мова, мовлення.

2-й ведучий. Сподіваємося, що ви й надалі будете такими активними і не втратите потреби відкривати все нові обрії таємниць української мови.

14-й читець

Мова

Як парость виноградної лози плекайте мову.
Пильно й ненаситно політь бур'ян.
Чистіше від сльози вона хай буде,
Вірно і слухняно нехай вона щоразу служить вам,
Хоч і живе своїм життя. Прислухайся,
Як океан співає. Народ говорить
І любов, і гнів у тому гомоні морським.
Немає мудріших, ніж народ, учителів!
У нього кожне слово – це перлина,
Це праця, це натхнення, це людина!
Не бійтесь заглядати у словник:
Це пишний яр, а не сумне провалля.
Збирайте, як розумний садівник,
Достиглий овоч у Грінченка й Даля.
Не майте гніву до моїх порад
І не лінуйтеся доглядать свій сад. (М.Рильський).

15-й читець

Єдина, як мати

Мова кожного народу
неповторна і — своя;
в ній гримлять громи в негоду,

в тиші — трелі солов'я.
 На своїй природній мові
 і потоки гомонять;
 зелен-клени у діброві
 по-кленовому шумлять.
 Солов'їну, барвінкову,
 колосисту — на віки —
 українську рідну мову
 в дар мені дали батьки.
 Берегти її, плекати
 буду всюди й повсякчас, —
 бо ж єдина — так, як мати, —
 мова в кожного із нас! (О. Забужко)

16-й читець

Краса рідної мови
 Любіть красу своєї мови,
 Звучання слів і запах слів:
 Це квітка ніжна і чудова
 Широких батьківських степів.
 Всі каравани знайдуть воду
 В краю пустинь і злих негод:
 Як річка, з роду і до роду,
 Так мова з'єднує народ. (Т. Масенко)

2-й ведучий.

Як нема без зірок небозводу,
 Як блакиті без сонця нема,
 Так і мови нема без народу
 І народу без мови нема. (В. Забаїтанський)

1-й ведучий.

Мова — краса спілкування,
 Мова — як сонце ясне,
 Мова — то предків надбання,
 Мова — багатство моє.

2-й ведучий.

Мова — то чиста криниця,
 Де б'є, мов сльоза, джерело,
 Мова — це наша світлиця,
 Вона — як добірне зерно.

1-й ведучий.

Мова — державна перлина,
 Нею завжди дорожить:
 Без мови немає країни —
 Мову, як матір, любіть. (Ф. Пантов)

2-й ведучий.

Ми – українці – велика родина,
 Мова і пісня у нас солов'їна.
 Хай квітне у лузі червона калина,
 Бо ж рідна земля для нас всіх - Україна.

Звучить “Молитва за мову” (музика і слова Тараса Петриненка).

Використана література

1. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства: Підручник для студ. філол. спец. вищих закладів освіти. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2002. – 368 с.
2. Кучинський М.В. Курс лекцій з “Основ каліграфії”: Навчальний посібник для викладачів та студентів педучилищ, педінститутів та педуніверситетів. – К.: 1999. – 176 с.
3. Одинцова Г., Кодлюк Я. Цікавинки на уроках рідної мови. - Тернопіль, 2001.- 128 с.
4. Остапченко О.В., Остапченко В.І. Істина народжується в змаганні: Українська мова в цікавих цифрах і фактах, загадках і запитаннях, іграх і конкурсах: Практич. посіб. – К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2008. – 120 с.
5. Потапенко О.І. Цікаве мовознавство: Посібник для шкіл з поглибленим вивченням української мови. – Б.Церква, “Буква”, 1996. - 190 с.
6. Ющук І.П. Мова наша українська: Статті, виступи, роздуми. – К.: Вид. центр “Просвіта”, 2003.- 168 с